

הטבעת טבעה

"מעשה בטבעת" מספר את סיפורן ההיסטורי של נשים יהודיות שהוכרחו לעבוד בזנות בארגנטינה במאה ה-19. הפוטנציאל הדרמטי לא מוצה, ומעשה ספרותי של ממש אין כאן

בארי צימרמן

אילן שיינפלד, מעשה בטבעת, כתר, 460 עמ'

תורת בעיקר לפרישת אנשיו מן הקהילה לטובת הקמתה של קהילת סרסורים יהודית עצמאית, בעלת בית כנסת ובית עלמין משלה. אחרי מלחמת העולם הראשונה הולך הארגון ודועך, ובסופו של דבר קורס המגננון כולו ברעש תקשורת ממשפטי ומותר אחריו קהילה אחוזת בושה שעושה רבות על מנת להשכיח פרשה מתועבת זו מתולדותיה הרשמיות.

מבחינה מסוימת שיינפלד ראוי לשבח על שהביא חומרים היסטוריים אלה לידיעת הציבור הישראלי, שיש בתוכו לא מעטים הסבורים שיהדות ומוסר אחוזים זה בזה כשלהבת בנר. די בארגון סרסורי בואנוס איירס כדי לכבות את הנר הדועך הזה. ומה בעניין הטבעת? הטבעת היא האלמנט הפיזי שסביבו מתארגנת העלילה: תכשיט שנוצר על ידי מאגיה חסידית, עובר בירושה, נגנב, מוסתר, קושר מחלות וגרלות, מפיל תהומות ומגביה שחקים. הסופר משליך את טבעת הקסמים הזאת אל מימיו של הרומן כדי שתהפוך אותם ממים לדם, אך הסיפור הסנסציוני, כדג גדול, בולע את הטבעת ולא נודע כי באה אל קרבו.

אמנם הספר ראה אור בהוצאה מכובדת, במסגרת "סדרה לספרות יפה", אך מעשה ספרותי של ממש אין כאן. איי הסקס הרבים המשובצים בשפע ביריעת הים הרהבה של הרומן משדרים בעיקר את עצמם, כאילו מדובר באחת מחוברות "סטלג" או "פטריוק קים", עד שלעתים נדמה כי הסופר עצמו כבר קצרה רוחו להגיע אל סצנת הסקס הבאה, ומה שייכתב בינתיים אינו כל כך

רשים כלשהוא. יאף שהים עצמו, הרומן, הומה גלים כרוץ גלגלים - דיאלוגים גלגלים, סמית התואר מתייצבים במקומותיהם, המחקר ההיסטורי מוצג כראוי - הרי שהעושר הדרמטי מתבזבז, נפרט לפרוטות פורנו מציצניות, נכשל ומכשיל. כמעט שמונים שנה אחרי שסחר הנשים המזועזע הזה, על פושעיו וקורבנותיו, הפסיק להתקיים, הופך סיפורן של הנשים הקורבנות, דרך ספר זה, לדכוש עובר לסוחר, לא לשם תיקון ואזהרה אלא, בעיקר, כשיכפול וירטואלי של מצוקה וניווט.

"תמצית היהדות היא עניני". סיבב כושי סטאלצ' עניני יחיד בראש הרומן. הרומן לא ניתן סים ביטוי למישהו. הייפי כושי על פניו והגעגוע היחיד שמתעורר בו עשיתי היא הספדת יסרת יסרת. סתם קצת פחות "קריאה" ירבה יותר יפה".

"השבח לממציאה של המילה 'קריאה'", כתב המבקר שלמה גרוזונסקי בשנת 1966. "נראה", הוא המשיך, "שבדרך זה נעשה השימוש היומיומי בה הכרח, אולי משום שברור זה התרבו הקוראים המבקשים בספר, בראש ובראשונה ובסופו של דבר, סגולה זו - 'קריאות'". כארבעים שנה אחר כך, נראה שגם ברורנו שלנו נותר שם התואר דגן מצרך מבוקש, והוא מתאים ביותר, למשל, לצורך תיאורו של הרומן "מעשה בטבעת" של אילן שיינפלד. אכן, הוא בהחלט קריא.

החומר ההיסטורי שממנו נוצר הרומן הוא, מלכתחילה, מכשול לא קטן בפני מי שמבקש לכייד ממנו יצירה ספרותית. אלימות, סקס, אינטריגות, מאגיה - כל הרכיבים הללו מצטרפים כאן זה לזה בקומבינציות מתחלפות, ודומה שעצם הטלתם, כפי שהם, אל בימת הטקסט, די בה כדי להשביע את רצונו של שיינפלד, ואולי אף את רצונם של כמה מן הקוראים. האטרקטיביות של היצירה הגלם הללי הכשילה והסיחה את דעתו של שיינפלד מי היצירה להלך מתוכם יצירה ספרותית של ממש. מה סימניו לפנינו היא טקסט קריא מאוד, שטוח, שנדמה לעתים כאילו תורגם לעברית קשה מאיזו שפה זרה.

מה היה לנו הגירה יהודית לארגנטינה, שמתגברת כאמצע המאה התשע עשרה בשל המצוקה הכלכלית של

יהודי מדינה אירופית וביטוי היבטי המציא פיננסה בינסת היידיש על שערות הפתחים לרווחה. בין היהודים הנאבקים על פרנסתם נמצאים גם מי שפונים לסחור בנשים. יינפלד הצירף בה את הזכות עם קהילות מוצאם באירופה. אלפי בתורות יהודיות מובלות בכחש לחפש חיים חדשים בארגנטינה המתפתחת, תחת חסותו של ארגון סוחר נשים שעושה שם חיל, מחזיק בבעלותו רשת בתי זונות, מפעיל מערכת מורכבת של גייסיים, ומשתמש באלימות לסוגיה, בשקר, בויזף, בשוחד ובעינויים על מנת להביא לשגשוגם של בעלי הבית, חברי ארגון הסרסורים היהודים.

שיתוף הפעולה האקטיבי של השלטונות המושחתים (מקבלי השלמות) כושי גם שיתוף פעולה פסיביים מצד הקהילה היהודית, יוצרים עולם תחתון מרדים באכזריות ונוולות. ברבות הזמנים אמנם עולה ומתגברת. בסופו של דבר, התנערות ציבורית של פרנסי הקהילה מן הארגון הנאלץ להתנאה בהותו היהודית, אך התנערות זו

לעתים נדמה כי קצרה רוחו של הסופר להגיע אל סצנת הסקס הבאה